

jakou slyne naše osada,
proč tu tolik divů rozpokořil?

Slyš, co šedověké skály hučí:
"My jen, my jsme posud svědkové,
kterak mrtví ondy luhové
život obejmuli do náručí,

ejhle, rajská růže kterak pučí
v pustatině druhdy hrobové,
andělští co pěji kůrové,
Marii co taď sláva zvučí."

Aj, ký div, že oblak věrných dítek
kolem Matky dobré pokleká
jako věnec z libovonných kvítek!

Aj, ký div, že pusté hory, les
navštěvuje poutník z daleka,
an tu nebeské mu kynou plesy!

Milota

Adolf Heyduk - úryvek z třetího zpěvu

Blíž Jedovnice vlévá potok vodu
do lůna země tajemného vchodu
ze sloupů mohutných, dle plánů zcela,
jak silou hmotě z tvůrčího dán čela,
a výše vchodu, podpor skoro prost,
v div žasný vyklenut je Čertův most.
Však tam, kde skalám vine kolem hlavy
svě svěží věnce svačec zelenavý,
tam Macocha je mocně rozeklána.
Toť démonů prý do podsvětí brána
tak děsivá, že v strašném myslí hnutí
v prach lidský červík klesá z pohlednutí.
Kde vlny bystřininy skálu protly,
v hloub velká sloupská jeskyně se kotlí.

V jeskyních sloupských

Jan Herben 1879

Stůj, básníku, zde časů před kolébkou
duch katakomb ti jemně ve tvář vane,
hrob dávných tvorů sešlou mluví lebkou
i prachem kosti živlem rozmetaně.

Kost ke kosti - už kostra stojí celá -
a zrak tvůj stíhá věků tvůrčích tajna:
jak z ruky Tvůrce velká díla spěla,
jak mohutná, jak divotvorně bájná!

Teď mamut, hle! Tam slon své sbírá tělo!
Tu medvěd hrozný! Obrovití všeci:
jak tvorstvo teď by třásl se a chvělo,
by z jeskyně vystoupili tito reci! -

A význam jich? Ó není ceny mělké,
ač prostě jenom lze ho slovy říci:
tak katakomb my ctíme reky velké,
ač sami jsme jen drobní trpaslíci!

Templáři a stříbrné sochy

Speleohistorický klub Brno

Při našich průzkumech ve Křtinách jsme se setkali s pověstí, podle níž má být někde ve zdejší podzemí ukryto dvanáct stříbrných soch apoštolů v životní velikosti. Když jsme se o tom zmínili v příspěvku o křtinských pověstech (Speleo č.10), napsal nám Václav Cílek, že stejnou pověst slyšel na hradě Pecka a na Šumavě. Je skutečně pozoruhodné, nakolik je pověst o dvanácti stříbrných nebo zlatých sochách apoštolů rozšířena na území Čech a Moravy. Martin Stejskal je v knize *Labyrintem tajemna aneb Průvodce po magických místech Československa* (Praha 1991) uvádí z asi patnácti lokalit, zdá se však, že ve skutečnosti bude toto číslo ještě vyšší. Doslechli jsme se o ní například i ve vztahu k jakési jeskyni v Moravském krasu...

Názory na původ soch se různí. Patrně nejživější je však ta verze, která tvrdí, že sochy jsou pokladem templářů. O templářích se toho moc neví. Jejich řád byl založen v roce 1119 francouzskými šlechtici pro potřebu ochrany poutníků a boj proti nevěřícím.

Díky podpoře řady feudálů se templářům dařilo úspěšně šířit po Evropě, rostl jejich majetek i moc. Současně se prý začali zabývat různými esoterními praktikami. V době svého největšího rozkvětu se však stali nepohodlní francouzskému králi Filipu Sličnému, který dosáhl toho, aby byl jejich řád avignonským papežem Klementem V. v letech 1311-12 zrušen.

Od té doby se tvrdošíjně udržují různé pověsti o templářských pokladech, podzemních svatyních, rituálech či symbolice. V českých zemích (kam se templáři dostali někdy kolem roku 1232) se s těmito pověstmi můžeme setkat v okolí templářských sídel (ta jsou známa z Prahy, Uhřetěvsi, Čakovic, Blatné,

Jamolic, Templštejna a odjinud), ale i tam, kde držatba templářů není sice historicky prokázána, ale poukazuje na ni lidová tradice. Jedním z takových míst je i hrad Veveří, z něhož známe jednu z nejživějších pověstí o ukrytých stříbrných sochách apoštolů. Literárně ji zpracoval Karel Kalláb ve svých *Pověstech hradů moravských a slezských* (Praha 1937). Není bez zajímavosti, že ještě v relativně nedávné době zde bylo po sochách a neznámých podzemních prostorách celkem vážně pátráno a ani dnes není zcela vyloučeno, že hrad dosud nevydal všechna svá tajemství. Kromě níže uvedených pověstí totiž existuje řada dohadů a neobjasněných svědectví, které se vztahují k osudům hradu za druhé světové války, kdy byl obsazen nacisty.

O stříbrných sochách na Veveří v podání Karla Kallába z r. 1937

"Je dobře známo o knížeti Břetislavovi, že přivezl ze své výpravy do pohanských Prus ostatky svatého Vojtěcha. Méně je známo, že s sebou ~~čtrnáct~~ přivezl také dvanáct soch svatých apoštolů z ryzího stříbra, v životní velikosti. Tak aspoň vypravuje rukopis veverský, objevený v XVIII. století v makovici hradní věže.

Sochy prý byly chovány nějaký čas ve Staré Boleslavi, odkud se dostaly do Tišnova, když tam založila královna Konstancie panenský klášter.

Ale nepřinesly požehnání ani klášteru, ani komu jinému.

O vzácném pokladu dověděl se templářský velmistr Jakub de Molay, když roku 1304 předsedal generálnímu řádovému sjezdu na Veveří, které prý bylo tehdy v držení templářů. Velmistr ihned pojal záměr, vzácného klenotu se zmocniti.

A tak sotvaže byl sjezd ukončen, nastal na hradě podivný ruch. Bylo povoláno velké množství zedníků a nádeníků, dali se ihned do díla, pracovali drahý čas, ale podivno, výsledek jejich práce nebyl nikde zjevný.

To bylo tak. Jdouce ráno do práce, vcházeli vždy do kostela Matky Boží, tam sestoupili do podzemí, načež jim byly zavázány oči šátkem, aby nepoznali, kam jsou vedeni. Potom se jich ujal jeden z templářů, kráčel před nimi dlouhou podzemní cestou, až se dostali k neznámému cíli. Tam stavěli pod zemí rozsáhlé klenuté místnosti.

Když byly stavby dokončeny, dal si jednoho

dne velmistr osedlati koně a odjel na Zbraslav, aby jednal s tamějším opatem Konrádem, synovcem pověstí zbožného muže a moudrého rádce mladičského krále Václava III., jenž právě byl nastoupil na trůn. O čem spolu rokovali, není známo, ale má se za to, že velmistr přemlouval opata, aby přiměl krále k válečnému tažení do Polska proti Vladislavu Lokýtkovi, jenž chtěl na sebe strhnouti v polských zemích vládu.

Opat Konrád měl na krále Václava vliv rozhodující a tak se stalo, že se roku 1306 strojilo válečné tažení. Václav se vydal na Moravu a v Olomouci shromažďoval voje.

Tu opět zasáhl do díla velmistr. Pobídl tišnovskou abatysi, aby darovala králi stříbrný klášterní poklad na válečné výlohy. Obratná slova velmistra došla sluchu zbožné řeholnice i poslala do Olomouce posly, kteří tlumočili králi její nabídku a odevzdali mu klíče od pokladu.

Král klíče přijal, abatysi po poslech díky vzkázal, pokladu však nevyzvednul. Nemohl. Ještě téhož dne byl zákeřně zavražděn a o klíče oloupen.

Kdo byl vrahem, se neví, ale hned příští noci se objevily v Tišnově před klášterem vozy a s nimi průvod, jehož vůdce žádal o vydání pokladu jménem krále, a aby mu bylo uvěřeno, vykázal se klíčem od něho.

Abatyše uvěřila, stříbrné sochy vydala. Když byly naloženy na vozy, hnul se průvod zdánlivě k Brnu, sotva však se průvodci dostali na první křižovatku, obrátili se přímo na jih.

Postranními neschůdnými cestami drkotalo dvanáct vozů hustými hvozdy. Hned vzhůru, hned zas dolů. Když už koně umdlévají, vozkové je bičovali, aby zavčas dorazili k cíli.

A kam směřovali? Kam jinam, než na Veveří. A dorazili tam včas.

Když se dlouhý průvod zastavil u kostela Matky Boží, bylo ještě temno kolem jako o půlnoci.

Teď to šlo ráz na ráz. Z každého vozu vystoupila osoba v dlouhém bílém hábitě a hned za ní vynesli druhou, rovněž bíle zastříbenou. Tajemné postavy zmizely v kostele a prázdné vozy zajely do hradu.

Byl tedy poklad v rukou templářů. Ale dlouho se z něho neradovali. Krátce nato byl řád papežem zrušen, rytíři se rozešli a musili poklad zanechat na hradě. Poněvadž o něm nikdo mimo ně nevěděl, upadla vědomost o jeho úkrytu v zapomnutí.

Teprve po staletích náhodná událost způsobila, že se o pokladu opět začalo mluvit. Roku 1782 udeřil blesk do hradní makovice naproti kostelíčku Matky Boží a srazil s ní kovovou makovici v podobě páva. A hle, v ní se našly spisy, vložené tam prý od templářů a obsahující seznam věcí, uložených v podzemním pokladu. Na konci seznamu bylo toto čtyřverší:

*Nyní ale chová poklad páv,
když den nejmenší dělkou práv,
když na celém patnáctá je orloji,
ohon páva na pokladě stojí.*

Což znamená, že stín ocasu pavího směřuje k místu pokladu v den zimní rovnodennosti, to jest 21. prosince, a to po východu slunce. Hodiny se na staročeském orloji totiž počítaly od západu slunečního. Když zapadlo slunce, byla hodina čtyřiaadvacátá.

Tehdejší majitel hradu pan Prosper ze Sinzendorfu nemeškal a dal podle údajů v rukopise kopati. A vsoukav, dělníci narazili na podzemní sklepení, spojené chodbou s kostelíkem. V jedné jeho části, kapli podobné, objevili hrobku s kovovými rakvemi. Byly prý v nich pozůstatky tu pohřbených templářů. Stříbrné sochy apoštolů však nalezeny nebyly. Ostatně, kdož to ví? Hrabě Sinzendorf odvezl všechny nálezy do Vídně, hned potom hrad prodal a odstěhoval se do Vídně také".

Tolik o pověsti o stříbrných sochách z hradu Veverčí, která je vsoukav originálním vysvětlením dodnes nejasné vraždy posledního Přemyslovce na českém trůně Václava III. Existují však i další potenciální místa úkrytu stříbrných soch. Jedním z nich jsou Staré hrady u Jičína, kde je prý zazdili templáři a jsou zde dosud, nebo je později odvezli jezuité do podzemí kláštera ve Valdicích. V souvislosti s jezuitou je zaznamenána i jiná pověst. Podle ní sochy pocházely z jezuitského pokladu v Kutné Hoře, ale při převážení se propadly na náměstí v Havlíčkově Brodě do podzemí. Další pověstná místa úkrytu dvanácti stříbrných nebo zlatých soch apoštolů jsou v Mířenicích, Postoloprtech (v podzemní chodbě z bývalého kláštera pod Ohří do Stoupic), klášteře Želiv, Chrudimi (kde měly být vystaveny v chrámu Nanebevzetí Panny Marie, ale v 15. století zakopány na neznámém místě), Klášteře Hradiště nad Jizerou (při husitském náporu v roce 1420 vhozeny do studny), na Kozím hřbetu u Sedlčan, hradě Veliš, ve Žluticích (r. 1422 zde prý

byly ukryty před husity), na hradě Střela (ve studni) a ve Vodňanech, kde prý byly ulity z místní stříbrné rudy, vystaveny v kostele a posléze ukryty a zapomenuty v nedaleké štolě.

Jak je vidět z předchozích řádků, musí být v Čechách a na Moravě zakopáno pěkných pár kilogramů ryzího stříbra a zlata v podobě soch apoštolů. Ale pozor! Jejich objevení není vůbec jednoduchou záležitostí! Poklady hlídají démoni převtělení do velkých černých kocourů, psů s ohnivýma očima a jiné tajuplné bytosti, je třeba znát magické formule i vhodnou dobu průzkumu (obvykle velikonoční Květná neděle nebo Velký pátek) a vyzvednutí pokladu je nutné stihnout dříve než kněz v kostele dočte pašije, jinak se podzemní skryše uzavrou a uvězní nebohého badatele přinejmenším na jeden celý další rok. Ve světle těchto poznatků se tedy zdá, že objevení a úspěšné vyzvednutí pokladu stříbrných soch je dosti nesnadné a bez předchozích odborných znalostí vlastně nemožné. O tom všem alespoň pojednává Stejskalova kniha *Labyrintem tajemna aneb Průvodce po magických místech Československa*.

Malý zajatec podzemí

Per Ola a Emily d'Aulaire
z francouzštiny převyprávěl
Vladimír Stárka - Wabi

V kanadském časopise *Sélection*, vydávaném v Montréálu, byla počátkem roku 1993 uveřejněna reportáž jako vystřižená z dobrodružné knížky. Její název byl sice *Vězeň hor*, ale spíše se jednalo o vězně rozsáhlého podzemního systému. Koncem roku 1989 vzrušila událost, v reportáži popisovaná, veřejnost ve Spojených státech: bylo to dramatické zmizení desetiletého skauta Joshe Dennise v bludišti opuštěného dolu Hidden Treasure u Salt Lake City.

Chlapec přišel k tomuto dolu se skupinou třiceti skautů a jedenácti dospělých, aby zde prožili pěkný a napínavý víkend. Byl však napínavý více, než skauti a jejich průvodci tušili. Po postavení stanů, uvaření a snědení večere podlehl vůdce oddílu Kevin Weaver prosbám chlapců a vypravil se s nimi do dolu, jehož vchod byl v blízkosti tábora. V 19,30 vstoupila těsným otvorem do podzemí první